

Aan de leden van de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân
Postbus 13
9290 AA Kollum

Ons kenmerk: 2022-011463
Behandeld door: B. Jager
E-mailadres: 2022-011463
Datum: dinsdag 21 juni 2022

Onderwerp: Uitkomsten leerevaluatie jaarwisseling, plan van aanpak en
beantwoording raadsvragen

Geachte raad,

Op 20 januari jl. heb ik de raad per brief geïnformeerd over het inschakelen van het COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, voor het uitvoeren van een extern en onafhankelijk evaluatieonderzoek naar de gebeurtenissen van de afgelopen jaarwisseling. Inmiddels is deze leerevaluatie afgerond en zijn de uitkomsten besproken met de leden van de gezagsdriehoek (burgemeester, politiechef en Officier van Justitie).

Ik bied de raad met deze brief dan ook graag de onderzoeksbevindingen aan. Ook ga ik in op het vervolg richting de jaarwisseling 2022-2023. Tot slot geef ik antwoord op de gestelde schriftelijke vragen.

Vijf aanbevelingen in de leerevaluatie ‘een traditie voor iedereen’

Bij deze raadsbrief ontvangt u als bijlage I de complete rapportage ‘Een traditie voor iedereen; leerevaluatie naar de gebeurtenissen rondom de jaarwisseling 2021 – 2022 in de gemeente Noardeast-Fryslân’.

Ik neem de raad hierna graag op hoofdlijnen mee in de opzet van het onderzoek, de algemene conclusies en vijf aanbevelingen. Naast deze punten bevat het rapport onder andere een overzicht van het verloop per dorp en het verloop van de jaarwisseling in relatie tot de planvorming.

Onderzoeksopzet

Het COT heeft in mijn beleving een gedegen onderzoek verricht. Voor het onderzoek heeft men zich gericht op de voorbereiding op de jaarwisseling, de inzet tijdens de jaarwisseling en de nasleep ervan. Hierbij betrokken ze onder andere de landelijke en lokale context, het verloop van eerdere jaarwisselingen, beleidsuitgangspunten en tolerantiegrenzen, communicatie tussen partners, stakeholders en bewoners en de nasleep. Ik hecht er waarde aan om nogmaals te vermelden dat deze leerevaluatie geen oordeel velt over het toegepaste geweld door de politie. Dit laatste is gebeurd door een toetsing door de onafhankelijke commissie geweldsaanwending. De resultaten hiervan zijn al wel bekend, maar worden eerst met de betrokken politiemensen gedeeld. Zodra dit mogelijk is, informeer ik de raad afzonderlijk over de uitkomsten van deze toets.

Voor het onderzoek zijn ruim 100 documenten geanalyseerd. Daarnaast zijn er 25 gesprekken gevoerd met betrokkenen vanuit de gemeente, politie, brandweer en het OM. Ook is gesproken met de dorpsbelangen van de betreffende dorpen. De dorpsbelangen nodigden zelf twee tot vier inwoners uit bij het gesprek. Dit

met als doel om het perspectief van aanwezige bewoners gedegen over te brengen en mee te kunnen wegen in de leerevaluatie.

Algemene conclusies

Het COT heeft in de leerevaluatie een aantal algemene conclusies getrokken, welke ten grondslag liggen aan de vervolgens gedane aanbevelingen. Deze algemene conclusies zijn als volgt:

- a) Alhoewel de ongeregelde heden binnen één gemeente plaatsvinden, verschilt de context sterk per dorp. Wel zijn er duidelijke raakvlakken in het verloop van de afgelopen jaarwisseling.
- b) Elementen van de huidige traditie leiden tot overlast en zijn in strijd met de wet. Tegelijkertijd is een groot deel van de bewoners van mening dat de wijze waarop zij oud en nieuw nu vieren 'erbij hoort'. Zij hechten veel waarde aan de tradities en zijn van mening dat dit met oud en nieuw zou moeten kunnen.
- c) De landelijke coronamaatregelen speelden een rol in wat de overheid wel en niet kon toestaan en hoe de jaarwisseling werd gevierd door bewoners.
- d) Het verloop van de afgelopen jaarwisseling tastte het vertrouwen van de bewoners in de overheid en politie aan. Hier ligt een belangrijke opgave richting de toekomst.
- e) Voor de driehoek was helder wat tijdens de huidige jaarwisseling zou worden toegestaan. Sommige bewoners ervoeren hierin een groot verschil ten opzichte van vorig jaar en zijn van mening dat zij hiervan onvoldoende op de hoogte waren.
- f) Omdat burgemeesters voorafgaand aan de jaarwisseling al toestemming geven voor ME-inzet als dit noodzakelijk is, is het des te meer van belang dat zij de gemaakte afspraken binnen de driehoek gezamenlijk concretiseren.
- g) De brandweer en gemeente hebben op alle plekken in de gemeente Noardeast-Fryslân veilig haar werk kunnen doen. Dit is het gevolg van het feit dat overheid en hulpdiensten volgens vooraf door hun gemaakte afspraken optraden.
- h) Voor politie én bewoners is de afgelopen jaarwisseling echter niet veilig verlopen; acht hulpverleners raakten (ernstig) gewond en ervaren hiervan nog steeds de gevolgen. Voor bewoners was het kordate optreden heftig en impactvol. Zij hebben hierover klachten. Het contrast tussen de beleving van de bewoners en die van de politie is groot.
- i) Het door de politie laagdrempelig aanspreken van bewoners op de uit de hand gelopen vuren, leidde tot verzet bij het publiek. Hierdoor moest de ME een veilige werkomgeving creëren voor de brandweer en gemeente om het vuur te kunnen blussen en op te kunnen ruimen.
- j) Het ingrijpen van de politie leidt bij een deel van de bewoners tot veel weerstand. Bewoners geven aan wel open te staan voor overleg met de brandweer over vuren die uit de hand lopen. De brandweer bestaat in de gemeente Noardeast-Fryslân grotendeels uit vrijwilligers en staat volgens bewoners dicht bij bewoners en zien zij als 'één van hen'.
- k) De politie heeft in alle dorpen gewaarschuwd voorafgaand aan de ME-inzet en het gebruik van verdrijvingsgas (ook wel genoemd: traangas) in Burdaard. Dit zijn zij ook verplicht. Daarentegen hebben bewoners klachten over de waarschuwingen en het al dan niet ontbreken daarvan.
- l) De communicatie van de afzonderlijke hulpdiensten na afloop van de jaarwisseling zorgde voor extra ruis en onbegrip bij bewoners en hulpdiensten.

Aanbevelingen voor de voorbereiding op de volgende jaarwisseling

1. Werk samen aan een traditie voor iedereen.

Betrek de bewoners nadrukkelijk in de voorbereiding op de aanstaande jaarwisseling(en). Dit is belangrijk omdat een deel van de bewoners veel waarde hecht aan de traditie en de wijze waarop zij oud en nieuw nu vieren. Andere bewoners ervaren (onderdelen van) de traditie daarentegen als overlast. Ook zijn een aantal elementen van de huidige traditie gevaarzettend of zelfs in strijd met de wet (bijvoorbeeld grote vuren dichtbij woningen of op de openbare weg waardoor de vuren de doorgaande weg blokkeren). Dit is voor de overheid en hulpdiensten onaanvaardbaar. Het doel van de dialoog tussen overheid en bewoners is het vinden van een manier waarop oud en nieuw voor alle bewoners een feest wordt, en binnen gezamenlijk vastgestelde grenzen verloopt. Hierdoor wordt oud en nieuw een feest met minder incidenten en veiliger verloop voor inwoners en hulpverleners.

2. *Maak de gemaakte afspraken expliciet aan de hand van scenario's en communiceer deze aan bewoners.* De met bewoners gemaakte afspraken zal de driehoek moeten concretiseren aan de hand van scenario's. Wat betekent het voor ons in de handhaving? Wanneer grijpen we in? En wanneer niet? Op welke wijze grijpen we in? Dit leidt tot een eenduidig beeld binnen de driehoek over de beleidsuitgangspunten en tolerantiegrenzen. Naast duidelijkheid voor de hulpdiensten, is duidelijkheid over de afspraken ook van belang voor bewoners. Het is dus belangrijk dat de overheid en hulpdiensten de afspraken duidelijk communiceren aan bewoners.

Aanbevelingen voor overheidsoptreden tijdens de jaarwisseling

3. *Onderzoek werkbare en veilige varianten voor het overheidsoptreden.*

Denk bijvoorbeeld aan een specifieke rol voor bewoners in het naleven van en elkaar corrigeren op de gemaakte afspraken. Of varianten op de samenwerking tussen gemeente, brandweer en politie. Zij kunnen bijvoorbeeld gezamenlijk bewoners laagdrempelig aanspreken als vuren uit de hand lopen of variëren in de gehanteerde 'treintjes'-aanpak (in welke volgorde hulpdiensten ter plaatse gaan).

4. *Onderzoek welke middelen het bereik van de waarschuwingen (..) kunnen vergroten.*

Centraal hierbij staat het doel ervoor te zorgen dat goedwillende bewoners en omstanders zich kunnen distantiëren van de bewoners die de openbare orde verstoren en hulpverleners belagen.

5. *Wees scherp op de externe communicatie na afloop van de jaarwisseling.*

Stem als overheid en hulpdiensten de communicatie na het optreden met elkaar af. Dit is belangrijk om onbegrip en ruis te voorkomen.

Mijn standpunt als burgemeester

Door alle gesprekken die ik de afgelopen maanden – al dan niet in het kader van deze evaluatie – heb gevoerd, is het mij als burgemeester duidelijk geworden welke enorme impact het verloop van deze jaarwisseling heeft gehad. Niet alleen op de acht (zwaar)gewonde politiemedewerkers, maar ook op een groot aantal van onze inwoners. Als burgemeester heeft mij dat niet onberoerd gelaten. Ik ben verantwoordelijk voor het beschermen van de belangen en de veiligheid van alle burgers. En daarmee bedoel ik ook onze agenten, ambulance-medewerkers, brandweermensen en gemeentelijke medewerkers. De oud- en nieuwviering moet een feest zijn voor iedereen.

Ik onderken overigens wel degelijk de spanning die zit tussen aan de ene kant de oud- en nieuwtraditie die onze regio kenmerkt en, aan de andere kant, de wet- en regelgeving. De oud- en nieuw traditie zoals wij die kennen in onze regio is van groot maatschappelijk belang. Vele mensen, met name jongeren, kijken hier naar uit. Ook aan hen wil ik de ruimte blijven geven om de traditie zoals zij die kennen, zoveel als mogelijk én verantwoord is, te handhaven.

Tegelijkertijd constateer ik ook dat de jaarwisseling, op enkele incidenten na, in de rest van onze gemeente overwegend goed is verlopen. En natuurlijk, het landelijke vuurwerkverbod en de toen nog geldende corona maatregelen speelden ook een rol. Echter, wanneer mensen willens en wetens de veiligheid van anderen, zowel van mededorpsbewoners als die van de hulpverleners, rechtstreeks bedreigen met openlijke brandstichting (zowel brandgevaar als aanzienlijke milieuschade tot gevolg) en zwaar illegaal vuurwerk en blijf geven hier niet mee te willen stoppen, dan kan de overheid niet anders dan optreden. Hoe spijtig dit ook is voor alle andere, goedwillende aanwezigen.

Een en ander sterkt mij in de overtuiging dat het rapport voldoende aanbevelingen doet om aankomend jaar te komen tot een oud- en nieuwviering zonder incidenten. Dat gezegd hebbende onderschrijf ik de conclusies en aanbevelingen van de onderzoekers daarom van harte. Hierbij wil ik hen dan ook nogmaals dankzeggen voor het uitgevoerde onderzoek en de wijze waarop zij alle betrokken partijen objectief en zorgvuldig hebben weten te betrekken.

Er ligt een aanpak voor de aankomende jaarwisseling 2022-2023

De hiervoor genoemde conclusies en aanbevelingen leiden tot de volgende aanpak met betrekking tot de aankomende jaarwisseling.

1. 'Afhechtingsgesprekken'

Het COT heeft geconcludeerd dat het noodzakelijk is om de afgelopen jaarwisseling gezamenlijk af te sluiten en de toch wel uiteenlopende perspectieven van alle partijen bij elkaar te brengen. Ook kan dit bijdragen aan het herstel van het vertrouwen van de bewoners in de overheid en hulpdiensten. Samen met de politie en brandweer ga ik op korte termijn dan ook langs de betreffende dorpen, om samen met dorpsbelangen en betrokken inwoners in gesprek te gaan. In deze bijeenkomsten worden de uitkomsten van deze rapportage besproken en kunnen inwoners (én hulpdiensten) elkaar bevragen. Tegelijkertijd kunnen de bijeenkomsten ook aangewend worden als startpunt om samen toe te werken naar het maken van (nieuwe) afspraken voor een veilige(re) jaarwisseling.

2. Per dorp de (on)mogelijkheden inzichtelijk brengen

De periode juli – oktober 2022 wil ik gaan benutten om samen met dorpsbelangen, hulpdiensten en inwoners in gesprek te gaan over de viering van de jaarwisseling in hun dorp. Ik ben van plan om alle dorpen in Noardeast-Fryslân te spreken en concrete afspraken te maken over thema's als vreugdevuren, carbidschieten en eindejaarsfeesten. Hierbij zal ik de gemeentelijke eindejaarssubsidie ook aan de orde stellen. Tot slot ga ik hierbij het gesprek aan over de mogelijkheden die er zijn om inwoners zelf meer rol en verantwoordelijkheid te geven in het naleving en onderling corrigeren van overschrijdingen van gemaakte afspraken.

3. Ik bespreek de aanbevelingen met o.a. politie en brandweer

Een aantal aanbevelingen zijn operationeel van aard, zoals bijvoorbeeld een herijking van de 'treintjes-aanpak' of de wijze waarop het waarschuwen door de politie verbeterd kan worden. Ik laat de leerevaluatie agenderen voor de bestuurlijke overleggen die ik in het verband van de Veiligheidsregio Fryslân (brandweer) en politie Noord-Nederland heb.

4. Intensief communicatietraject

In aanloop naar de jaarwisseling 2022-2023 volgt een intensief communicatietraject. Met nog meer gerichte communicatiemiddelen wil ik de verschillende doelgroepen maximaal proberen te bereiken. Hiervoor laat ik een afzonderlijk communicatieplan opstellen.

Om de hiervoor genoemde aanpak verder vorm en inhoud te geven, ga ik via het college uw raad vragen een extra voorbereidingskrediet voor de jaarwisseling van € 45.000 beschikbaar te stellen. Een afzonderlijk voorstel hiervoor volgt op de kortst mogelijke termijn.

Vanzelfsprekend houd ik uw raad op de hoogte van de voortgang op dit dossier. Hierbij stel ik voor dat ik de raad in november, samen met de politie en brandweer, in een bijeenkomst bijpraat over de voorbereidingen op de jaarwisseling.

Ik heb de raadvragen van de fracties CDA & BVNL beantwoord

Begin januari zijn door twee fracties schriftelijke raadvragen gesteld aan het college van B&W en de burgemeester over het verloop van de jaarwisseling. Met deze fracties is afgesproken dat beantwoording van de vragen plaatsvindt na afronding van de leerevaluatie. De gestelde vragen worden hierna door mij als burgemeester beantwoord, omdat ze hoofdzakelijk gaan over de portefeuille openbare orde en veiligheid. De gestelde vragen en de beantwoording treft u aan als bijlage II bij deze brief.

Met vriendelijke groet,
De burgemeester van Noardeast-Fryslân,

mr. J.G. Kramer